

Smerte kræver øvelse

En undersøgelse af smerte, body suspension og førstehed

AF MARIA MORTENSEN

ABSTRACT

Pain takes practice. A study of pain, body suspension and Firstness. This study examines the Firstness of pain as an understanding of pain as isolating and destructive, as well as entering the debate about the lack of intentionality of pain. In the article I draw on two empirical examples from fieldwork conducted at body suspension events in Copenhagen in 2014/2015. Throughout the article I apply a theoretical framework from the field of affect theory and new materialisms, in the form of Sara Ahmed and Robin Bauer. The analyses of the empirical examples show how pain can work as a way of diverting attentiveness from the bodies surrounding the body in pain, as well as creating transgressive bodies, which exceeds the singular body in pain. I hereby argue that the object of pain should not be limited to the singular body. Instead we must understand the object of pain, as well as the body in pain, as multiple and situational. Pain works both inside bodies, outside bodies and between bodies.

KEYWORDS

pain, body, body suspension, method, affect, body modification, intimacy, performativity, new materialism

Maria Mortensen er ph.d.-stipendiat ved Institut for Kulturvidenskab, Syddansk Universitet (Odense). Artiklen er en del af en igangværende afhandling omhandlende smerte.

Kamillas fødder slipper endelig jorden, efter knap 20 minutters kamp. Hun kigger ned på sine fødder og vipper dem næsten prøvende frem og tilbage, så kigger hun på Lars og smiler. Lars holder fast i hendes højre arm, lige under albuen. Han svinger hende forsigtigt rundt i halvcirkler. Kamilla kigger op på spillet og rebene over sit hoved. Lars træder et skridt tilbage og giver Kamilla et skub ud i rummet, samtidig med han giver slip på hende. Kamilla svæver i cirkler i luften, forbundet til loftet via to piercinger i ryggen. Salen bryder ud i jubel. Både gruppen af folk omkring Kamilla, såvel som tilskuerne bagerst i lokalet, klapper, hujer og kommer med tilråb: "Wauw", "Yeah, sådan!" (feltnotat, København, lørdag d. 29. august 2015)

Det er lørdag eftermiddag, og Kamilla¹ – og jeg – er til body suspension² i en gymnastiksal i København N.³ Det er anden gang Kamilla hænger, og som hun svæver rundt i lokalet er det tydeligt, hvordan hun rækker ud mod os. Kamillas krop og kamp med smerten ved suspension skaber betydning på tværs af kroppene omkring hende. De andre deltagere, suspensionsteamet og jeg tager alle del i det, der ikke er vores, nemlig hendes smerte. I fællesskab berøres vi af Kamillas oplevelse; en oplevelse, der ikke passer sammen med den typiske forestilling om smerte som noget privat og ensomt.

Dette er denne artikels bidrag: at analysere smerte som et fænomen, der overskrider vores vanlige forståelser af smerte som ensomt og privat. Jeg skal senere komme tilbage til hvad disse forståelser mere præcist dækker over, og hvordan vi med fordel kan forstå disse gennem begrebet 'førsteheder'. Artiklens analyser tager afsæt i to empiriske eksempler, hvoraf Kamilla er det ene og Anders det andet. Begge eksempler er hentet fra mine observationsstudier af body suspension i København i perioden 2014-2015. Igennem analyser af disse ek-

sempler viser jeg, hvordan smerte (også) kan være udgangspunkt for fælles glæde og lykke, samt skabe en fælles opmærksomhed og fællesskab med udgangspunkt i den enkelte krop i smerte. Gennem et udsnit af kulturfaglig smerteforskning, samt ved brug af Sara Ahmeds performativitetsteoretiske læsninger af følelser og Robin Bauers ny-materialistiske inspirerede teorier om kroppe, peger jeg på hvorledes (akut) smerte, i regi af body suspension, kan skabe forbindelser mellem kroppe. Artiklen udfordrer hermed fortællingen om at smerte er en ensom og privat oplevelse (Biro 2011, 2013; Morris 1993), blandt andet ved at diskutere forestillingen om smertes manglende intentionalitet (Käll 2013, 2013a; Scarry 1985). I forlængelse heraf forfølger jeg i artiklen et argument, jeg tidligere har præsenteret (Mortensen & Madsen 2015; 134), der handler om behovet for at tilgå smerte kvalitativt og kontekstafhængigt. Dette argument udvider jeg her ved at foreslå, at smerte må forstås som et fænomen, der ikke blot er mangetydigt, men helt undgælder sig forsøg på universalistiske definitioner. Jeg argumenterer for, at smerte kun kan forstås meningsfuldt gennem tætte, situerede læsninger (Hastrup 2010: 55), som giver plads til det enkelte smertefænomens fremkomst og dets mange mulige performative betydninger.

Da body suspension udgør den empiriske baggrund for analyserne af smerte, perspektiverer jeg gennem artiklen til sociologisk kropsmodifikationsforskning. Artiklens forskningsspørgsmål tager således afsæt i Alicia D. Hortons artikel *Flesh Hook Pulling* (2012) om body pulling.⁴ Her beskriver Horton fællesskabet omkring body pulling som et rum, hvor smerte, og det at overkomme smerte, er i centrum. Horton viser, hvordan smerte i forbindelse med pulling træder frem som en skabende kraft, som skaber en særlig forbundenhed kroppene imellem (Horton 2012: 116). Jeg fin-

der inspiration i Hortons analyse, men skærper i denne artikel spørgsmålet om smertes betydning og gøren ved at fokusere på smertes specifikke evne til at overskride den enkeltes smerteoplevelse. Med afsæt i Sara Ahmeds affektteori (2004, 2010, 2010a) spørger jeg: Hvordan kan vi, i regi af body suspension, forstå de måder, hvorpå smerte overskrider den enkelte krop? En tilføjelse er nødvendig her. Når jeg tager udgangspunkt i Ahmeds affektteoretiske læsning af smerte, så betyder det, at jeg i denne artikel bevidst ikke skelner mellem fysisk og mental smerte. I de empiriske eksempler forholder jeg mig ikke til hvad, der er en fysisk smerteoplevelse, og hvor grænsen går mellem det mentale og det kropslige. Jeg læser Ahmeds analyser af smerte som et socialt fænomen, netop som et opgør med denne skelnen. Senere i artiklen skal jeg uddybe, hvorfor jeg ser sådanne dualistiske forståelser af smerte som problematiske og begrænsende for vores forståelse af smertes betydning.

AT SE SMERTE

Kamilla og Anders bærer denne artikels analyser og fortjener derfor en kort præsentation. Jeg har mødt Anders én gang og Kamilla to gange. Jeg møder dem begge første gang til min egen første overværelse af body suspension, ved denne lejlighed interviewer jeg Kamilla, men ikke Anders. Jeg møder Kamilla igen et halvt år senere. De har begge givet informeret samtykke til at lade mig følge dem dagen igennem, fra de fik krogene sat i, til de blev forbundet efterfølgende.

I artiklen gør jeg ikke brug af citater fra mit optagede interview med Kamilla. Dette er fuldt bevidst. Min forskningsinteresse var orienteret mod at undersøge smertens betydning i øjeblikket på tværs af de kroppe, der var til stede. Jeg var i den givne situation ikke interesseret i Kamillas personlige fortælling om smerten eller hendes efterfølgende refleksioner om denne. Hermed af-

skar jeg mig fra fortællingen om smerte, sproget som formidler af kroppens sensationer, som informationskilde. Jeg har gennem min deltagelse i body suspension derfor været nødt til at overveje, hvordan jeg skulle observere et ikke direkte synligt fænomen uden at gøre brug af formel interviewteknik.

Vi forstår ofte smerte som noget usynligt, som noget u håndgribeligt. Smerte træder ikke frem for vores blik i form af fysiske manifestationer såsom skader, farver eller former. Det vil sige, at når vi genkender noget som smerte, så deltager vi i en fortolkningsproces, hvor vi gør brug af en række tegn og indtryk. Charles Darwin var en af de første til at lave systematiske optegnelser af nogle af disse tegn. I 1872 optegnede han følgende ansigtsmimik som tegn på smerte hos mennesket: udvidede næsebor, tilbagetrukkede læber, blottede tænder, øget svedproduktion (Darwin 1904). Når jeg iagttog Kamilla og Anders, så gjorde jeg brug af blandt andet sådanne karakteristika. Indtryk som jeg på forhånd antog som nonverbale tegn på smerte: overfladisk vejtrækning, knyttede hænder, lukkede øjne, spændte muskler, verbale udtryk som skrig, av og støn. Men jeg kiggede også videre end det. Jeg søgte efter de måder, smerte skabte bevægelse og handling i rummet på.

Som forsker, der er interesseret i at observere smerte, fandt jeg, at body suspension var et oplagt undersøgelsesfelt. Body suspension er kendetegnet ved højintensiv akut smertepåføring og de nonverbale smertetegn er ofte ret fremtrædende. Disse smertetegn begrænsede sig dog ikke til individuelle udbrud. De forskellige handlinger og praksisser, der udgør en vellykket body suspension, det vil sige måden sårene forbindes, forplejningen som deltagerne indtager før og under en ophængning, den høje musik, måden krogene pierces på, så jeg også som tegn på smertes afgørende betydning og gøren i rummet. Mit blik var altså på forhånd rettet mod smerte som et

forhold, der skabte betydning udover den enkelte krop. Dette forhold har direkte konsekvenser for denne artikels empiri, analyser og konklusion.

Når jeg kigger efter smertes betydning, så er mit blik i sig selv performativt. Jeg lod mig lede af min interesse for at se, hvordan smerte kan overskride den enkelte krop, og opholdt mig derfor ikke ved de personlige fortællinger. Jeg afviser ikke, at smerte er personlig eller, at den personlige beretning om smerte er gyldig og i høj grad relevant. Men med udgangspunkt i ønsket om at udvide vores fælles smerteforståelse, søgte jeg nye, uprøvede veje. Jeg lod smerte træde frem som et fænomen, der ikke kun har betydning for den enkelte krop, men derimod skaber betydning på tværs af kroppe. Denne metodiske praksis har udgangspunkt i en anerkendelse af, at hvis smerte er, som Ahmed foreslår det, social og relationel (Ahmed 2004), så kan smerte ikke udelukkende forklares gennem den enkeltes fortælling.

FØRSTEHED

Joanna Bourke peger i sin kulturhistoriske gennemgang af smerte på, at smerte altid er intersubjektiv. Med dette mener hun, at smerte må tillægges mening for at opnå betydning. Derfor kan smerte aldrig forstås som et privat fænomen. Præcis derfor er smerte ej heller at forstå som en instinktiv sansning, forsætter hun, men som en kulturelt tillært måde at forstå en given oplevelse på (Bourke 2014: 6-8). Bourke tegner, sammen med Ahmed, på denne vis en ny retning indenfor kulturfaglig smerteforskning ved at fravige fra det princip, der har vejledt forskningsinteressen de seneste 50 år, nemlig smertes status som privat og heraf ensomhedsskabende (til eksempel se; Biro 2011, 2013; Käll 2013, 2013a; Jackson 2000; Scarry 1985). Det er denne førstehed inden for smerteforståelse/forskning, jeg i denne artikel taler op imod.

Lad mig kort vise, hvorfra jeg henter be-

grebet førstehed. Lovise Haj Brade leverer i *De(t) u/mærkede* (2010) en undersøgelse af afvigelse og normalitet, hvori førstehed og normalitet operationaliseres som analytiske kategorier. Brade fokuserer i sit studie på kategorien 'de Første' for herigennem at modarbejde 'minoriserende epistemologier' (Brade 2010: 13). Det 'normale', majoriteten, forstås ofte som det 'uinteressante', og svaret på spørgsmål vedrørende 'de Andre' eftersøges derfor hos 'de Andre' gennem et blik, der ikke medtænker relationen majoritet-minoritet (Brade 2010: 13-14). At vende dette blik om, således at 'det Første' bliver det primære fokus, er en anerkendelse af, at majoriteten, det privilegerede, også bør forstås som en ustabil kategorisering. En undersøgelse, der tager dette blik som sit udgangspunkt, implicerer en forståelse af adskillelsens potentiale: det er gennem afgrænsningen fra 'de Første', at 'de Andre' bliver til som 'afvigende' kategori og hermed skaber 'de Første' som de 'normale'.

Brades metodologiske apparat er brugbart inden for smerteforskning, da det tillader os at fokusere på de betydninger, der skabes gennem vores måde at tænke om smerte. Den medicinske opdeling af smerter, som overordnet falder mellem kroniske og akutte smerter, kan især læses gennem dette blik. Akut smerte forstås som "(...) den øjeblikkelige smerte, efter at vi er blevet udsat for en kraftig påvirkning" (Baastrup 2013: 16), hvorimod kroniske smerter forstås som en række forhold, der *afviger* fra definitionen af akutte smerter: langvarige smertetilstande eller smerte efter endt heling. Herigennem bliver det akutte det normale og det kroniske det unormale. Jeg har i en tidligere artikel argumenteret for, at skellet mellem det akutte og kroniske ikke er den eneste binære opdeling, som hjemsøger vores aktuelle smerteforståelse. Mental smerte kontra fysisk smerte, sansning kontra følelse, produktiv smerte og ikke-produktiv smerte, samt ikke mindst min smerte i modsætning til den andens smerte; alle tegner de det dualistiske fors-

tålsesrum som moderne vestlig smerteontologi bliver til inden for (Mortensen & Madsen 2015).

SMERTENDE ENSOMHED

I midten af denne smerteontologi træder som nævnt én forståelse særlig tydeligt frem: forestillingen om smertes allestedsnærværende ensomhed – forstået som isolerende. Til eksempel skriver David Biro om sin egen oplevelse med knoglemarvstransplantation:

My pain was my pain. No one could ever feel it, or approach how I felt through any number of words [...] I had never felt more alone in my life [...] Most simply defined, pain is an aversive, internal experience that threatens to destroy everything except itself.

(Biro 2013: 13)

Biro tager her udgangspunkt i en personlig smertefuld oplevelse, og mit ærinde er ikke at underkende hans personlige fortælling. Når jeg trækker på Biro som eksempel i denne sammenhæng, så er det fordi han gennem dette citat, såvel som i sine studier af smerte og sprog (Biro 2011, 2013), tydeliggør, hvorledes forestillingen om smerte som privat og ensomhedsskabende samtidig betydningsætter smerte som en destruktiv og ødelæggende kraft. Der opstår en betinget relation mellem det private/ensomme og det ødelæggende, som fastfryser grænserne for, hvordan vi kan tænke om smerte. I denne artikel forstår jeg denne smerteforståelse som en privilegerede fortælling om hvad smerte er og gør: som smertes førstehed. Dette argument er min analytiske ledetråd gennem artiklen, idet jeg lader smertes førstehed brydes med eksemplerne med Kamillas og Lars' body suspension.

Body suspension (og kropsmodifikation) kan i sig selv placeres indenfor et førsteheds og andetsheds perspektiv. Body suspension kan nemlig forstås som en praksis, der i for-

vejen udsættes for, hvad Brade kalder minoriserende epistemologier. Som forskningsfelt er body suspension oftest blevet behandlet som udtryk for æstetiske modkulturer (Featherstone 2000; Winge 2012) eller afvigende adfærd (Kosut 2012; Forsyth & Simpson 2008; Horton 2010; Pitts 2013). Personer der dyrker body suspension er traditionelt set blevet forstået som – og til dels forstået sig selv som – 'de Andre' i forhold til en majoritet (Pitts 2003: 4-9). I denne artikel tilgår jeg dog ikke body suspension som udtryk for det afvigende, tværtimod. Ved at eftersøge smertes førstehed i regi af body suspension, forstår jeg kropsmodifikation, og den smerte som denne praksis måtte medføre, som udtryk for det almene. Mit argument lyder, at frivillig smertepåføring ikke er en afvigelse forbeholdt 'de Andre', det er tværtimod en daglig foreteelse for de fleste. At vælge smerte til, som i body suspension, adskiller sig ikke fra andre praksisser, som i dag må forstås som privilegerede: maratonløb, ballet, kosmetiske indgreb etc.

NÅR DET PRIVATE ER SOCIALT

Flere af disse privilegerede smertefulde praksisser indeholder et element af et 'no pain, no gain' argument: Det skal gøre ondt, før det gør godt. Horton peger i sin undersøgelse af body pulling på et tilsvarende argument. Hun anvender Staci Newmahrs begreb 'investment pain' (Newmahr in Horton 2012: 125) til at forklare, at deltagerne anskuer smerte forbundet med body pulling som et middel til at opnå et mål, det være sig af spirituel eller kemisk karakter (endorfin og adrenalin): et 'no pain, no gain' etos. Hortons analyse peger altså på, at smerte både er et afledt fænomen af body pulling og et fænomen, der skaber noget andet, noget efterstræbelsesværdigt.

Hos Ahmed finder vi en tilsvarende måde at forstå smerte på, nemlig som et performativt fænomen. Ahmed understreger,

at det vi oplever som smerte, netop er de tilstande igennem hvilke kroppens overflader tager form for os. Det relevante spørgsmål i forhold til smerte bliver derfor i mindre grad hvad smerte er, men hvad smerte gør. Ahmed placerer sin smerteforståelse inden for et affektteoretisk univers, hvor hun også undersøger andre følelser, såsom had, kærlighed, lykke, glæde, skam og frygt (2004, 2010, 2010a). Med Ahmeds egne ord så interesserer hun sig for smertes affektivitet. Denne affektivitet kan også begrebsliggøres som smertes iterative performativitet, et begreb Ahmed henter fra Judith Butler. Det iterative element, forstået som 'gentagende gentagelser', betoner at smertes historicitet og smertes gøren afhænger af allerede eksisterende betydninger. (Ahmed 2004: 23-28 & 91-93) Ahmed peger på, at smerte er et grundlæggende socialt fænomen, der har indflydelse på menneskelige relationer, og hun understreger, at forestillingen om, at smerte er privat, netop kun kan opstå som en konsekvens af vores samhørighed med andre (Ahmed 2004: 28-29).

Bauer tilslutter sig denne forståelse af det private som det fælles gennem brugen af begrebet intimitet. I stedet for en forståelse af intimitet som en magtfri relation, betoner Bauer intimitet som et begreb, der peger på grænser og overskridelse af grænser. Disse overskridelser er ikke per definition af traditionel kærlig karakter, men kan tage form af smerte, skam og ydmygelse. Bauer understreger, at intimitet således ikke er en (affektiv) situation, der kan opstå i ensomhed. Intimitet er netop kendetegnet ved at træde frem imellem mennesker og må derfor forstås som en fælles erfaring, en ikke-privat oplevelse (Bauer 2014: 107-116). Bauer peger på, at kroppen derfor må forstås som et grænseprojekt. Hermed tager Bauer delvist afsæt i Ahmeds affektteori, men adskiller sig herfra i spørgsmålet om det iterative. Lige som Ahmed, peger Bauer på, at det er gennem (smertefuldt) kontakt med andre mennesker og objekter, at vi bli-

ver opmærksomme på vores krop. Men modsat Ahmed finder Bauer ikke, at Butlers iterative performativitet er dækkende for at forstå smertes gøren. I forlængelse af ny-materialistiske tænkere som Donna Haraway og Karen Barad, rejser Bauer en kritik af Butlers performativitet som et udtryk for sproglige gentagelser ("iterative citationality", *ibid.*: 72). Bauer benytter i stedet Barads begreb intra-aktion ("intra-action", *ibid.*: 71), som en måde at understrege, at smerte og nydelse ikke kun opstår i mødet mellem kroppen og sproglige betydninger. Smerte, krop og nydelse indgår i stedet i skabende forbindelser med et væld af forskellige affektive, materielle og diskursive fænomener. Bauer understreger hermed, at kroppe ikke blot kan forstås gennem diskursive tilblivelsesprocesser, som overser materialitetens egen agens:

the materiality of the body does constitute a limit in itself, even if the boundaries are not sitting still and are not necessarily identical with the material form (*ibid.*: 167-168).

HVOR ER MIN BANJO?

Hortons lokalisering af et 'no pain, no gain' etos, viser sig i min empiri i eksemplet med Anders. Jeg møder Anders få timer inden han skal hænge i positionen *Hammock* (kroge i ryggen, nakken og knæene). Anders er meget erfaren og har ikke tal på, hvor mange gange han har hængt. *Hammock* er en krævende position, men Anders virker ikke nervøs. Han får sat krogene i uden det store besvær og kommer hurtigt op at hænge. Han viser tydelige tegn på smerte i processen med at blive hængt op: overfladisk vejrtrækning, knyttede hænder, forskellige ansigtsgrimasser, men siger efterfølgende, at det ikke gjorde ondt: "(...) men det gør det i morgen, så føles det som om jeg har løbet en maraton, haha" (Anders, lørdag d. 21. februar 2014).

Referencen til maratonløb kan pege på en mulig forståelse af, hvorfor Anders for-

tæller, at det ikke gør ondt trods tydelig smerteadfærd: Smerte forbundet med suspension har en positiv betydning for Anders, fordi den er et produkt af en selvvalgt, glædesfuld aktivitet.

Psykolog Kirsten Kaya Roessler peger netop på denne brug af smerte indenfor idræt (Roessler 2002, 2006). Præstationsidræt og eliteidræt er uløseligt forbundet med smerte, som kan kategoriseres i to typer: god smerte og negativ smerte. Negativ smerte er de smerter, der opstår i forbindelse med en skade eller forhold, der forhindrer udøvelse af idrætsgrenen. Positive smerter er derimod de smertetyper, der er forbundet med præstation og udholdenhed under træning – denne type smerte bliver ofte benævnt som ømhed (Roessler 2002: 102-103). Anders' reference til maratonløb indikerer, at smerten, som følger efter suspension, for ham har karakter af ømhed. Smerte bliver hermed et punkt eller en test, der skal overkommes for at opnå målet: at dyrke suspension. Smerte bliver i situationen noget Anders fokuserer væk fra, men efterfølgende byder velkommen som en kærkommen ihukommelse af egen formåen. En vigtig nuancering til dette er Anders' eget bud på, hvorfor han dyrker suspension: "(...) fordi det er sjovt".

Gennem overvindelse af smerte rækker disse sjove og legende elementer ud over Anders' krop. Humor og glæde er således kendetegnet for den effekt Anders' suspension har på de andre deltagere, som iagttager ham. Både imens Anders bliver trukket op fra bordet som han ligger på, og mens han hænger, er der en løssluppen stemning omkring ham. *Hammock*-positionen får det til at se ud som om, at han hænger i en hængekøje. Gruppen, som har samlet sig omkring Anders, griner og laver sjov med ham. Selv smiler han, søger øjenkontakt, svinger frem og tilbage og siger: "Det er som at være på charter – hvor er min banjo?". Anders' suspension skaber en umiddelbar fornemmelse af glæde, som spreder sig i rummet. De andre deltagere omkring

ham tager del i dette ved at heppe, huje og dele historier om egne suspensionsoplevelser. Ahmeds kritik af lykke, som hun præsenterer i *The Promise of Happiness* (2010) og refleksioner over glæde, som hun formulerer dem i *Happy Objects* (2010a), er en mulig vej til at forstå eksemplet med Anders og den måde smerte – og ikke mindst overvindelsen af smerte – får betydning på. Anders krop bliver gennem den smertefulde oplevelse et 'lykke objekt', som glæde og begejstring 'klistrer' til (Ahmed 2010a: 29; Ahmed 2010: 29-40). Eller måske er det ikke Anders' krop, der i første omgang er objektet for lykke. Anders' krop bliver derimod en lynafleder, en kanal igennem hvilken lykke og glæde skaber et fællesskab. Anders' smertefulde anstrengelser kanaliserer de andre deltageres opmærksomhed og retter deres kroppe mod Anders' krop. Det er netop kombinationen af de andre deltageres opmærksomhed mod Anders og hans kamp, samt den måde Anders udviser begejstring på, der skaber forbindelserne mellem kroppene i form af anerkendelse og glæde.

I den forbindelse er det interessant at iagttage den måde, Anders stiller sin krop til rådighed på ved aktivt at placere sig i en sårbar situation. Positionen *Hammock* installerer Anders i en stilling, hvor han har begrænset mulighed for at røre på sig, og den fratager ham kontrollen over egen bevægelighed. Anders kan ikke selv nå rebet, som styrer trækket og kun ved at vride i kroppen, så piercingerne bliver vredet med, kan han nå bordet under sig med enten hænder eller fødder. Bauer tematiserer sårbarhed som tæt koblet til intimitet. Han argumenter, at trods en populær forståelse af intimitet som et fænomen, der konnoterer blidhed, må begrebet forstås langt mere facetteret. Han peger i den forbindelse på BDSM⁵ som en praksis, der gennem smerte, skam og ydmygelse netop skaber en særlig form for intimitet, som han kalder overstrømmende (Bauer 2014: 114). Eksemplet med Anders og den involverede sårbarhed

kan forstås gennem dette intimitetsbegreb. At lade sig hænge op ved brug af kroge i huden i en position, hvor ens egen kontrol over egen krop minimeres betydeligt, er en situation, der overskrider grænserne for autonomi og handlekraft – og på denne vis adskiller sig fra mange (andre) sportsgrene, hvor smerte indgår. Bauer hævder, at netop sådanne situationer kan producere effekter i form af erotik og begær, idet de hvirvler ud af kontrol (Bauer 2014: 107-114). I Anders' tilfælde er det glæde og begejstring, der hvirvles rundt, på én gang dybt kontrolleret og ude af kontrol.

MULTIPLE OBJEKTER

Anders' krop kan altså forstås som et hvirvlende smertende punkt, hvorigennem de andre deltageres opmærksomhed kanaliseres mod fællesskabet. Det er interessant, hvorledes denne læsning af Anders' krop og smerte støder mod en af smerteforskningens helt store diskussioner, nemlig smertes manglende intentionalitet (se Käll 2013 og 2013a, Ahmed 2004). Fortællingen om smerte som privat og ensomhedsskabende er tæt knyttet til denne diskussion, som kortfattet omhandler smertes manglende objekt – eller rettere det forhold, at smertes eneste mulige objekt er den enkelte krop, der hermed lukker sig om sig selv. Elaine Scarrys værk *The Body in Pain* (1985) antages ofte som et udgangspunkt for denne diskussion. Scarry fremhæver smerte som et fænomen, der gennem en total ødelæggelse af menneskets kommunikative evner, isolerer den enkelte fra omverden. Smerte hensætter mennesket til

(...) a state anterior to language, to the sounds and cries a human makes before language is learned (Scarry 1985: 4).

Eksemplet Anders kan læses som en udfordring af denne forestilling. Anders taler ikke meget under sin ophængning, og hans smerteadfærd virker til tider lukket/inde-

sluttet (lukkede øjne, knyttede hænder). Men Anders' smerte tager netop ikke blot den enkelte krop som objekt. Gennem sin evne til at kanalisere andre kroppes opmærksomhed bliver smertens objekt multipel og inkluderer her også fællesskab, glæde og lykke. Ahmed trækker på Lucy Bending (2000) i sin diskussion af forestillingen om smertes manglende/begrænsede intentionalitet. Hun peger på, at smerte må forstås som en tidlig forskydning, der gør brug af tidligere indtryk og aftryk:

It is not just that we interpret our pain as a sign of something, but that how pain feels in the first place is an effect of past impressions, which are often hidden from view (Ahmed 2004: 25).

Vores smertereaktion er betinget af tidligere erfaringer – og det er som et udtryk for disse tidligere erfaringer, at smertes objekt, kroppens overflade, træder frem for os. Formulere anderledes, så forstår vi en aktuell smerte på baggrund af tidligere erfaringer med smerte – og gennem dette møde mellem fortid og nutid bliver vores fornemmelse af egen krop til. Denne forståelse kan dog virke nærmest mekanisk i sin fremstilling, som om enhver smerte kan forudsiges og analyseres på forhånd. Eksemplet med Kamilla, som indledte denne artikel, kan bruges til at nuancere Ahmeds forståelse af, hvordan smertes performativitet træder i kraft.

INTIME MELLEMSPIG

I løbet af min tid hos B:E:S:T⁶ møder jeg Kamilla to gange. Første gang er samtidig Kamillas første suspension. Hun har to kammerater med, Trine, som skal yde støtte under Kamillas suspension og Jesper, som selv skal prøve suspension for første gang. Jesper hænger før Kamilla, og Kamilla fortæller mig undervejs, at synet af hans suspension gør hende tryk. Jesper nyder det tydeligvis, han svinger rundt, griner og

er glad. Selvom Kamilla er tydeligt nervøs, fortæller hun positivt om, hvad hun forventer:

(...) jeg håber det er fedt, Jesper var glad og det er også det, de andre har fortalt (Kamilla, 21. februar 2014).

Kamilla har flere piercinger og tatoveringer og fortæller, at smerten i forbindelse med disse aldrig har voldt hende udfordringer. Kamilla gør altså brug af de aftryk, som har efterladt sig hos hende, som alle er positivt konnoteret, og hun forventer, at smerten bliver en nydelsesfyldt oplevelse, som afføder glædelige følelser. Kamillas første suspension går dog ikke, som hun havde forestillet sig. Efter at have fået sat kroge i, ryster hun over hele kroppen, græder, bliver stille og lukker øjnene hårdt i. Det er meget svært for Kamilla at slippe jorden, og det tager mange forsøg inden hendes tåspidser svæver få centimeter over gulvet. Hun hænger kun kortvarigt og bliver så taget ned, og forlader salen umiddelbart bagefter.

Ahmed tager afsæt i smertedefinitionen fra International Association for the Study of Pain (IASP)⁷ (Ahmed 2004: 23), når hun argumenterer for, at vores smerteoplevelse er betinget af tidligere erfaringer. IASP's definition betoner netop et tidsligt perspektiv, som lyder: "Pain is always subjective. Each individual learns the application of the word through experiences related to injury in early life".⁸ Eksemplet med Kamilla viser os dog, at en kronologisk forståelse af erfaringstilegnelse ikke alene kan forklare individuelle reaktioner og oplevelser. Kamillas tidligere erfaringer med kropsmodifikation og hendes oplevelser af sin vens smerte virker ikke til at være gennemtrængende i hendes egen oplevelse. Noget andet er på spil. Jeg vil argumentere for, at dette 'andet' bedst kan forstås gennem Bauers begreb om intimitet. I den udstrækning body suspension forstås som intimt, det vil sige som en frivilligt valgt sårbar situation, indtræder der nemlig endnu et fænomen i lig-

ningen om, hvad smertes performativitet tager afsæt i – et fænomen, der ikke optræder lineært eller forudsigeligt. Bauer understreger, at ikke blot kan intimitet og sårbarhed have en række forskellige effekter, som vi så det hos Anders, disse effekter kan ligeledes være af voldelig karakter:

If intimacy is about access and boundary transgression, feelings of shame and unwanted violations are also experienced as intimate (Bauer 2014: 112).

Eksemplet med Kamilla viser, at ikke nok med at smerte ikke fyldestgørende kan forstås som isolerende, det kan ej heller forstås isoleret fra andre affektive, såvel som materielle og diskursive fænomener.

PÅ DEN ANDEN SIDE AF PARTIKULARITET

Smerte er altså et fænomen, der kun til et vist punkt kan forventes, forudsiges og dermed måske kontrolleres. I det omfang smerte indgår i relationer med andre fænomener, såsom intimitet, bliver muligheden for at sætte smerte på begrebsmæssig formel noget usikker. I dette eksempel med Kamilla er det intimitetens evne til at skabe uvelkomne og uventede følelser, som gør udslaget, men vi kan forestille os, at andre forhold også kan være gældende. Dette udbygger en pointe, jeg har fremført andetsteds; nemlig at smerte altid må forstås og undersøges som et situeret, partikulært fænomen (Mortensen & Madsen 2015). Min analyse af eksemplet med Kamilla viser dog, at dette ikke er en tilstrækkelig argumentation. Smerte må ikke blot anerkendes for sin altid partikulære udtryksform, men derimod tilgås som et altid nyt fænomen. Hvis vi tager Bauers ny-materialistiske blik med os videre, så tegner der sig en forståelse af smerte, hvor universalistiske definitioner som IASP's, eller temporale forståelser som Ahmeds, viser sig mindre nyttige til at forstå smerte. Den enkeltes forventning og

erfaring, skadens omfang og størrelse, er ikke nok til at forudse hverken smertens funktion eller natur og ej heller smerteoplevelsens betydning og gøren.

På baggrund af Kamillas første oplevelse med body suspension forventer jeg ikke at se hende igen. Men et halvt år senere er Kamilla dog atter tilmeldt suspension og skal igen hænge i *Suicide* (en eller to kroge i ryggen placeret omkring skulderbladene). Kamilla kommer alene denne gang. Hun er tydeligt nervøs og er mere kortfattet end sidst, men fortæller, at hun denne gang vil give sig mere tid “til at blive hevet op”. Lars fra B:E:S:T skal hjælpe hende op denne gang. En gruppe af deltagere samler sig om Kamilla, mens hun hægtes til rebene og hives op. De iagttager processen og snakker lavmælt indbyrdes, men kommer ikke med tilråb. De efterfølgende 20 minutter har både jeg og gruppen på omkring 6 mennesker omkring Lars og Kamilla opmærksomheden rettet mod den proces Kamilla, med Lars’ hjælp, gennemgår. Både Kamilla og Lars har begge lukkede øjne og på nær få udbrud fra Kamilla, som støn, suk og ‘av’, siger Kamilla ikke noget. Nu og da siger Lars: “Husk at træk’ vejret”, “Træk vejret!” (Lars, lørdag d. 29. august 2015).

Kamilla støtter sine arme på Lars’ arme, sådan at de holder fast på hinanden lige under albuen. De går sammen frem og tilbage inden for et område af knap 2,5 meter – bevægelsen er tilsigtet at udjævne trækket i Kamillas hud. Det meste af kommunikationen mellem Kamilla og Lars foregår nonverbal. Ved at trykke Lars på armene giver Kamilla tegn til, hvornår hun er klar til at øge trækket, og hvornår rebet skal slækkes. Lars kommunikerer dette videre ved at nikke til Thomas, som holder tovet og trækker Kamilla op. Ophængningen foregår ikke i en flydende bevægelse. Nu og da trækker Thomas, og nu og da slækker han på rebet. Da jeg efterfølgende spørger, hvordan Thomas ved, hvornår Lars’ nik betyder træk, og hvornår det betyder slæk, siger han: “Det ved jeg bare” (Thomas, lørdag d. 29.

august 2015). Da Kamilla slipper jorden og Lars giver hende et skub ud i rummet bryder salen ud i jubel. Både gruppen omkring Kamilla hujer og klapper, men også bagerst i lokalet ved kaffebordene jubler folk.

ØVELSE GØR MESTER

Med udgangspunkt i Ahmeds affektteoretiske læsning af smerte, undersøger Kate in Kolá ová (2010) grænserne mellem nydelse, smerte, kroppe, handicap og kunst. Gennem analyser af smertekunstnerne Bob Flanagans og Sheere Roses værker belyser Kolá ová, at smerte, der kun forsøges forstået ud fra den konkrete krop i smerte, aldrig fuldt ud kan begrebsliggøre smertes betydning. Kolá ová undersøger blandt andet de forskellige måder, hvorpå Flanagan og Rose redefinerer Flanagans handicappede, smerteplagede krop gennem SM. Kolá ová peger på, at de måder, hvorpå Flanagan og Rose påfører Flanagan smerte, virker som en redefinerings af Flanagans status som asexuel og ufrivilligt smerteplaget:

Flanagan and Rose’s (artistic) performances detach pain from the concreteness of the body and re-localize it in the sphere of mutuality and personal encounter, as a situational relation of two embodied subjects. In brief, their performances clearly manifest the inadequacy of thinking about pain as a static situation of the body and offers a way to think of pain as a body in situation (Kolá ová 2010: 49).

Kamilla kan netop forstås som en situationel krop i smerte. Lars, Thomas og Kamilla bliver i de 20 minutter det tager at hæve Kamilla fra jorden som én krop. Fysisk er de forbundet gennem hænder, arme og reb, såvel som synkront åndedræt og nonverbal kommunikation. Smerten presser imod Kamilla, og samtidig presser Kamillas krop i smerte mod Lars og Thomas. Lars, Thomas og Kamilla samles momentvis som én krop gennem det, der adskiller dem,

nemlig Kamillas smerte. Eller som Ahmed formulerer det omkring smertes evne til at få kroppe og verdner til at materialisere sig: “In other words, what separates us from others also connects us to others” (Ahmed 2004: 25).

En vigtig pointe: Thomas, Lars og Kamilla danner ikke en særlig forbindelse i kraft af, at Thomas og Lars føler Kamillas smerte. Det er Kamilla, der har ondt, det er hendes muskler, der er spændte og hendes krop, der både sveder og har gåsehud. Forbindelsen mellem dem opstår, dels fordi Kamilla stiller sin krop til rådighed for situationen og gør sig sårbar, og dels fordi Lars og Thomas koncentrerer sig om og retter deres opmærksomhed mod det, der ikke er deres smerteoplevelse. Lars og Thomas responderer på en smerte, som de ikke kan forstå som deres egen. Bauer formulerer dette ganske præcist i forbindelse med begær og intimitet:

Bodies are not closed, but open and vulnerable boundary projects always in the processes of becoming, experiencing the intensities of the moment and stretching out to touch. Desire [pain] is about exuberant intimacies (Bauer 2014: 250).

Ydermere er Thomas og Lars i situationen erfarne ud i de funktioner, de har. De har begge været en del af B:E:S:T i en årrække, og de gør begge brug af en række indøvede bevægelser og særlig viden om body suspension. Når Lars og Thomas evner at koncentrere sig om det, der ikke er deres smerte i en sådan grad, at de danner en fælles krop med Kamilla, så bunder dette også i erfaring og øvelse. Som Kolá ová skriver, så er:

(...) pain (...) a practice, both in the sense of being carried out, as well as in the sense of bringing about some effects, changes, or response (Kolá ová 2010: 47).

Smerte kræver øvelse.

BLIKKE DER SER

Eksemplerne, Anders og Kamilla, deler en række fællestræk. Begge eksempler viser, at smertes betydning og smertes effekter overskrider den enkelte krop. Hermed udfordres forestillingen om smertes allestedsnærværende ensomhed. Både Anders' og Kamillas smerte skaber bevægelse, betydning og handling udover deres egne smerteramte kroppe. Men dette sker på væsensforskellige måder selv indenfor samme felt: body suspension. Hvor Anders' smerte fungerer som en kanalisering af de andre deltageres opmærksomhed, bliver Kamillas smerte en oplevelse, en situation, som ikke kun hun, men også Lars og Thomas bevidst træder ind i. Begge eksempler viser, at smertes evne til at overskride den enkelte krop er betinget af denne opmærksomhed og af villighed. Anders og Kamilla stiller begge deres kroppe og deres smerte til rådighed for fællesskabet – de lader sig hænge op i midten af et rum fyldt af andre deltagere. Deltagere gengælder denne sårbarhed gennem opmærksomhed og gennem opmærksomme blikke, der ikke ser væk. Det er denne unikke kombination af sårbarhed, villighed, øvelse og opmærksomhed, som har betydning for de måder smerte, i regi af bodysuspension, overskrider den enkelte krop.

I artiklen er det endvidere blevet tydeligt, at de opmærksomme blikke ikke kun har betydning for de to eksempler, Anders og Kamilla. Hvis vi tager de analytiske pointer fra eksemplerne med os over i de filosofiske debatter, som er afgørende for smertes status som ensom og privat, nemlig diskussionen om smertes intentionalitet, så peger disse på nye måder at undersøge smerte på. Når det teoretiske blik på forhånd ser det private som adskilt fra det fælles, skaber det en cirkelslutning, der begrænser mulighederne for at se nye vinkler og muligheder. Jeg har i denne artikel, gennem begrebet førstehed, vist at smerte som udgangspunkt forstås som isolerende, hvilket har en række konsekvenser. Hvis vi kun forstår smerte ud fra dette perspektiv – og

derfor mestendels undersøger smerte ved brug af teorier og metoder, der sætter det enkelte individ i centrum – så bliver det svært at se de mange andre måder smerte skaber betydning på. Dette er ikke en afvisning af, at smerte har et individuelt, ja ligefrem subjektivt niveau. Men det er en udfordring af, at dette niveau alene kan rumme alt der er at fortælle om smerte. Jeg har i denne artikel arbejdet med Ahmed og Bauer som teoretisk ramme netop ud fra dette perspektiv. Koblingen mellem Ahmeds teori om følelsers performative kraft og Bauers ny-materialistiske blik på tilblivelse, som noget, der sker imellem mange forskellige situerede fænomener, giver en unik mulighed for at se smerte som en subjektiv oplevelse, der ikke desto mindre har stor relationel betydning og værdi.

På samme vis som smerte ikke kan forstås som et rendyrket fysiologisk fænomen, der udelukkende opstår på baggrund af og i skade, så kan smerte ikke henvises til kun at finde sted i den enkelte krop. Derimod må smerte forstås som et forhold, der bevæger sig både inden for den enkelte krop i smerte, udenpå denne krop, såvel som mellem denne krop og andre kroppe – betinget af, at kroppene omkring den enkelte krop i smerte er opmærksomme på smerten. Hårdt sat op må fortællingen om smerte som en privat og ensom oplevelse på baggrund af denne artikels analyser forstås som en selvopfyldende profeti. En profeti, som i sidste instans ender med at skabe en minoriserende epistemologi, hvor en række kroppe får karakter af at være unormale.

NOTER

1. Alle deltagerens navne er anonymiseret.
2. Body suspension foregår ved at deltageren pierces med specialdesignede piercingskroge forskellige steder på kroppen – for det meste i huden på ryggen eller på brystet, men også ankler, skinneben, knæ, arme, hals, pande og albuer kan pierces. Ved brug af tov forbindes kroge til et spil i loftet

eller et træ. Den piercede deltager bliver herefter hævet op fra jorden ved brug af pierceringerne og hænger frit svævende imellem få minutter og flere timer.

3. Artiklen tager udgangspunkt i en række observationsstudier udført i det københavnske suspensionsmiljø i perioden 2014/2015 – events der normalt finder sted en lørdag hver anden til tredje måned. Jeg har fået adgang til disse events gennem min kontakt til gruppen Body Extreme Suspension Team (B:E:S:T).

4. Body pulling kan forstås som en version af body suspension, hvor den enkelte deltager ikke hænges op, men i stedet trækker objekter/andre personer ved hjælp af pierceringerne. Selvom der er væsensforskelle mellem body suspension og body pulling (se fx Horton 2012, Kosut 2010) henvises der i denne artikel også til forskning i body pulling. Der findes så lidt forskningslitteratur om body suspension, at dette bliver nødvendigt.

5. BDSM er akronym for:

Bondage/Disciplin/Dominans/Submission/Sadisme/Masochisme (Newmahr 2011: 8)

6. Body Extreme Suspension Team – københavnsk baseret gruppe.

7. IASP's smertedefinition anerkendes som den mest anvendte på verdensplan (Bourke 2014: 10-12; Jensen m.fl. 2013: 11-14). Definitionen er for tiden under revision – debatten kan følges i tidskriftet Pain®. Se IASP's definition her: <http://www.iasp-pain.org/Taxonomy#Pain> (hentet d. 2. juni 2016)

8. Pain – hentet på IASPs hjemmeside d. 4. august 2016: <http://www.iasp-pain.org/Taxonomy#Pain>

LITTERATUR

- Ahmed, Sara (2004): *The cultural politics of emotion*. Edinburgh University Press Ltd, New York.
- Ahmed, Sara (2010): *The promise of happiness*. Duke University Press, New York.
- Ahmed, Sara (2010a): Happy Objects, i: Melissa Gregg & Gregory J. Seigworth (eds.): *The Affect Theory Reader*. Duke University Press, Durham & London.
- Bauer, Robin (2014): *Queer BDSM Intimacies, Critical Consent and Pushing Boundaries*. Palgrave MacMillan, New York.
- Baastrup, Cathrine S. (2013): Smerteanatomi og fysiologi, i: Troels Staehlin Jensen, Jørgen B. Dahl & Lars Arendt-Nielsen (red.): *Smarter. Baggrund, evidens og behandling*. FADL's Forlag, København.

- Biro, David (2011): *The language of pain. Findings words, compassion, and relief*. Norton and company, London & New York.
- Biro, David (2013). When language runs dry. Pain, the imagination, and metaphor, in: Lisa Folkmarkson Käll (ed.): *Dimensions of Pain: Humanities and Social Sciences Perspectives*. Routledge, London & New York.
- Bourke, Joanna (2014): *The Story of pain, From prayer to painkillers*. Oxford University Press, New York.
- Brade, Lovise Haj (2010): *De(t) u/mærkede. En undersøgelse af tilskreven og subjektiv førstebed blandt mandlige danske ingeniører*. Lokaliseret d. 2/6 2016 på http://www.soc.ku.dk/instituttet/nyheder/prisopgave/Det_Um_rkede_uden_bilag.pdf
- Darwin, Charles (1904): *The expression of the emotions in man and animals*. John Murray, London.
- Jensen, Troels Staehlin; Dahl, Jørgen B. & Arendt-Nielsen, Lars (2013): Smerter – en introduktion, i: Troels Staehlin Jensen, Jørgen B. Dahl & Lars Arendt-Nielsen (red.): *Smerter. Baggrund, evidens og behandling*. FADL's Forlag, København.
- Kolá ová, Kate ina (2010): Performing the pain. Opening the (crip) body for (queer) pleasures, in: *Review of Disability Studies, An interdisciplinary journal* 2010/6(3).
- Kosut, Mary (2010): Extreme Bodies/Extreme Culture, in: Lisa Jean Moore & Mary Kosut (eds.): *The body reader, essential social and cultural readings*. New York University Press, New York.
- Käll, Lisa Folkmarkson (2013): Introduction. Dimensions of pain, in: Lisa Folkmarkson Käll (ed.): *Dimensions of Pain: Humanities and Social Sciences Perspectives*. Routledge, London & New York.
- Käll, Lisa Folkmarkson (2013a): Intercorporeality and the sharability of pain, in: Lisa Folkmarkson Käll (ed.): *Dimensions of Pain: Humanities and Social Sciences Perspectives*. Routledge, London & New York.
- Featherstone, Mike (2000): Body Modification, An introduction, in: Mike Featherstone (ed.): *Body Modification*. Sage Publications, London.
- Forsyth, Craig J. & Simpson, Jessica (2008): Everything changes once you hang. Flesh Hook Suspension, in: *Deviant Behavior* 2008/29(4).
- Hastrup, Kirsten (2010): Feltarbejde, i Svend Brinkmann & Lene Tanggaard (red): *Kvalitative metoder. En grundbog*. Hans Reitzels Forlag, København.
- Horton, Alicia D. (2010): Flesh Hook Pulling, Motivations and meaning-making from the 'Body Side' of life, in: *Deviant Behavior* 2010/34(2).
- Jackson, Jean E. (2000): *Camp Pain. Talking with chronic pain patients*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Morris, David. (1993): *The culture of pain*. University of California Press, Berkeley.
- Mortensen, Maria & Madsen, Karen Hvidtfeldt (2014): Når smerte er for det fælles bedste, et kulturalanalytisk casestudie af smerte, i: *Kultur og Klasse, (U)sunde Kroppe* 2014/120
- Newmahr, Staci (2011): *Playing on the edge: sadomasochism, risk, and intimacy*. Indiana University Press, Bloomington.
- Pitts, Victoria L. (2003): *In the flesh, the cultural politics of body modification*. Palgrave MacMillian, New York.
- Roessler, Kirsten Kaya (2002): *Når idræt gør ondt – skader, smerter, stress*. Klim/IFO, Aarhus.
- Roessler, Kirsten Kaya (2006): Sport and the psychology of pain, in: Sigmund Loland, Berit Skirstad & Ivan Waddington (eds.): *Pain and injury in sport. Social and ethical analysis*. Routledge, London & New York.
- Scarry, Elaine (1985): *The body in pain. The making and unmaking of the world*. Oxford University Press, New York & Oxford.
- Winge, Therèsa M. (2012): *Body style*. Berg, London & New York.